

หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี วิชาพุทธประวัติ ระดับประถมศึกษา

คำนำ

คู่มือเตรียมสอบธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา วิชาพุทธประวัติ ได้ทั้งสรุปย่อเนื้อหาและตัวอย่างข้อสอบ ตรงตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง ภายในเล่มมีเนื้อหาประกอบด้วย สรุปย่อเนื้อหาและตัวอย่างข้อสอบที่ใช้สอบในปัจจุบันครบ เฉพาะวิชาพุทธประวัติ ธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา เหมาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนใช้ทบทวนเนื้อหาและเตรียมความพร้อมก่อนสอบ

ผู้จัดทำหวังว่า นักเรียนธรรมศึกษาจะได้รับประโยชน์จาก การศึกษาหนังสือเล่มนี้ โดยจัดทำเพื่อให้ช่วยต่อการจดจำและสรุปย่อเนื้อหาวิชานี้ ที่จะช่วยเสริมความเข้าใจในแนวทางการออกข้อสอบได้ง่าย ใช้ทบทวนเนื้อหาก่อนเข้าสอบธรรมสนามหลวง เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการทำข้อสอบได้มากยิ่งขึ้นและสามารถสอบผ่านธรรมศึกษาตรีได้อย่างภาคภูมิใจ

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณทุกที่เข้ามาหาความรู้ธรรมะของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อนำไปสอบแล้วยังสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ทำให้ชีวิตพบความสุขทางกายใจมากขึ้น พร้อมทั้งความช่วยเหลือสนับสนุนในการทำงานนี้

ขอโน้มอุทิศบุญกุศลทั้งหลายอันจะเกิดขึ้น แด่มหาปูชนียาจารย์ มารดาบิดา คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ประกาศสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง

เรื่อง ขอบข่ายหลักสูตรธรรมศึกษา ๙ ช่วงชั้น ปีพุทธศักราช ๒๕๖๔

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕ ที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบอนุมัติให้สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง ดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้เป็นไปตามขอบข่ายหลักสูตรธรรมศึกษา ๙ ช่วงชั้น ปีพุทธศักราช ๒๕๖๔ และประกาศให้สถานศึกษาพระปริยัติธรรมจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาตามขอบข่ายดังกล่าวซึ่งผ่านการประเมินจากผู้แทนนักเรียน ข้าราชการ และ นักวิชาการแล้ว โดยมีรายละเอียดในการประกาศใช้ ดังนี้

๑. ปีการศึกษา ๒๕๖๕ ใช้ขอบข่ายหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ปีพุทธศักราช ๒๕๖๔ ในธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป และใช้ขอบข่าย ปีพุทธศักราช ๒๕๖๑ ในธรรมศึกษาชั้นโทและชั้นเอกทุกระดับ

๒. ปีการศึกษา ๒๕๖๖ ใช้ขอบข่ายหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีและชั้นโท ปีพุทธศักราช ๒๕๖๔ ในธรรมศึกษาชั้นตรีและชั้นโท ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป และใช้ขอบข่าย ปีพุทธศักราช ๒๕๖๑ ในธรรมศึกษาชั้นเอกทุกระดับ

๓. ปีการศึกษา ๒๕๖๗ เป็นต้นไป ใช้ขอบข่ายหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ปีพุทธศักราช ๒๕๖๔ ในธรรมศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และประชาชนทั่วไป

จึงประกาศให้สถานศึกษาพระปริยัติธรรมได้ทราบและปฏิบัติตามมติมหาเถรสมาคมดังกล่าวโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

(สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า)

แม่กองธรรมสนามหลวง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๑ ชมพูทวีปและประชาชน	
๑. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชมพูทวีป	๑
๒. ระเบียบวรรณะ ๔	๒
๓. ความเชื่อของประชาชน	๒
บทที่ ๒ ศากยวงศ์	
๑. กรุงกบิลพัสดุ์	๓
๒. ลำดับศากยวงศ์	๔-๕
บทที่ ๓ เจ้าชายสิทธัตถะประสูติ	
๑. พระโพธิสัตว์ประสูติ	๖
๒. อสิตดาบสเข้าเฝ้า	
๓. ขนานพระนามและทำนายพระลักษณะ	๗
๔. พระนางสิริมหามายาสิ้นพระชนม์	
๕. ทรงเจริญอานาปานสติ	๘
๖. ทรงอภิเษกสมรส	
บทที่ ๔ ทรงผนวชและตรัสรู้	
๑. เสด็จออกทรงผนวช	๙
๒. พระเจ้าพิมพิสารเข้าเฝ้า	
๓. ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา	๑๐
๔. ทรงยกเลิกการบำเพ็ญทุกรกิริยา	
๕. ทรงบำเพ็ญเพียรทางจิต	๑๑
๖. ทรงผจญมาร	
๗. ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ	๑๒

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชมพูทวีป บทที่ ๑ ชมพูทวีปและประชาชน

ชมพูทวีป

ดินแดนเป็นที่เกิดขึ้นของพระพุทธศาสนาหรือดินแดนที่เรียกว่าประเทศอินเดียในสมัยก่อน เรียกว่า ชมพูทวีป ในปัจจุบันเป็นที่ตั้งของประเทศอินเดีย เนปาล ปากีสถาน บังคลาเทศและภูฏาน ตั้งอยู่ทางทิศพายัพ (ตะวันตกเฉียงเหนือ) ของประเทศไทย

ชนชาติที่อาศัยอยู่ในชมพูทวีปมี ๒ พวก

๑. พวกมิลักกะ เจ้าถิ่นเดิมที่อาศัยอยู่ก่อน

๒. พวกอริยกะ พวกที่อพยพมาใหม่โดยอพยพมาทางด้าน ภูเขาหิมาลัยรุกไล่เจ้าถิ่นเดิมถอยร่นไปอยู่รอบนอก

ชมพูทวีป แบ่งเป็น ๒ เขต

การปกครองในสมัยก่อนแบ่งออกเป็น ๒ เขต บางครั้งเรียกเป็นจังหวัด คือ

๑. มัชฌิมชนบทหรือมัธยมประเทศ คือ ประเทศภาคกลาง เป็นที่อาศัยอยู่ของพวกอริยกะ

๒. ปัจฉิมชนบทหรือปัจฉิมประเทศ คือ ประเทศปลายแดนเป็นที่อาศัยอยู่ของพวกมิลักกะ

แคว้นใหญ่ มี ๑๖ แคว้น

อังคะ มคธะ กาสี โกสละ วัชชี มัลละ เจติ วังสะ กุรุ ปัญจาละ มัจฉะ สุรเสนะ อัสสกะ อวันตี คันธาระ กัมโปชะ และที่ปรากฏในคัมภีร์อื่นอีกมี ๕ แคว้น คือ สักกะ โกลิยะ ภัคคะ วิเทหะ อังคุตตราปะ แคว้นเหล่านี้ บางแคว้นปกครองโดยกษัตริย์มีอำนาจสิทธิ์ขาด บางแคว้นปกครองโดยสามัคคีธรรมวาระ ๔

คนอินเดียแบ่งเป็นชั้นวรรณะด้วยชาติกำเนิด ตามหลักศาสนาพราหมณ์ มี ๔ วรรณะ คือ

๑. กษัตริย์ นักปกครอง นักรบ ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องยุทธวิธี

๒. พราหมณ์ สืบสอน ทำพิธีกรรมทางศาสนา ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมต่างๆ

๓. แพศย์ ทำนา ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ ช่างฝีมือ และหัตถกรรมศึกษาเกี่ยวกับเรื่องทำนาค้าขายเป็นต้น

๔. ศูทร พวกกรรมกรใช้แรงงาน ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการใช้แรงงาน

แต่ละวรรณะจะไม่แต่งงานข้ามวรรณะกัน ถ้าแต่งงานข้าม วรรณะลูกที่คลอดออกมากลายเป็นอีกชนชั้นหนึ่ง เรียกว่า จันฑาล เป็นที่ดูถูกเหยียดหยามของคนทั่วไป

ความเห็นที่แตกต่าง

ประชาชนในสมัยก่อนสนใจศึกษาธรรมะกันมาก มีความเห็น เกี่ยวกับการเกิด การตาย ความสุข และความทุกข์ของมนุษย์แตกต่างกันไป จึงมีเจ้าลัทธิและนักคิดต่างๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อสั่งสอนเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ เมื่อสรุปมี ๒ อย่าง คือ

๑. เห็นว่าตายแล้วเกิด

๒. เห็นว่าตายแล้วสูญ

ใครมีความคิดเห็นและมีความเชื่ออย่างไร ก็ปฏิบัติไปตามความคิดเห็นและความเชื่ออย่างนั้น

ศาสนาพื้นเมือง

ลัทธิหรือศาสนาพื้นเมือง คือ ศาสนาพราหมณ์ มีคัมภีร์ไตรเพทอันประกอบด้วย ฤคเวท ยชุรเวท และสามเวท เป็นคำสอน หลัก ถือว่าโลกธาตุทั้งปวงเป็นของเทวดา มีเทวดาประจำอยู่ในธาตุต่างๆ เช่น ดิน น้ำ ลม ไฟ ใครปรารถนาผลอันใดก็เช่นสรวงอ้อนวอน หรือด้วยการประพฤติตบะธรมานร่างกายด้วยวิธีต่างๆ

*****

ปริเฉทที่ ๒ สักกชนบทและศากยวงศ์

สักกชนบท

ตั้งอยู่ตรงข้ามภูเขาคิณนิพพานต์ ตอนเหนือของชมพูทวีป เหตุที่ชื่อว่า **สักกชนบท** เพราะถือตามภูมิประเทศเดิมเป็นดงไม้สักกะ

เมืองกบิลพัสดุ์

มีเรื่องเล่าโดยย่อว่า พระเจ้าโอกกากราชมีพระราชโอรส ๔ และพระราชธิดา ๕ พระองค์ เมื่อพระมหาลีทิวกต พระองค์มีพระมเหสีใหม่ได้ประสูติพระราชโอรส ๑ พระองค์ ทรงเป็นที่โปรดปรานอย่างยิ่งจึงพลั้งพระโอษฐ์ให้พร พระนางได้ตรัสขอราชสมบัติ ให้แก่พระโอรสของตน ทรงตรัสห้ามหลายครั้งก็ยังทูลขอย่อยอย่างนั้น จึงยอมพระราชทานราชสมบัติให้ตามคำขอของพระนาง ครั้นจะไม่พระราชทานให้ก็กลัวจะเสียสัตย์ ตรัสเรียกพระราชโอรสและพระราชธิดาทั้ง ๙ พระองค์มาเข้าเฝ้า ตรัสเล่าความจริงให้ทราบและให้ไปสร้างเมืองใหม่ เมื่อพระองค์ทิวกตแล้วให้กลับมายึดราชสมบัติคืน ดังนั้นทั้ง ๙ พระองค์ไปสร้างเมืองใหม่ที่ดงไม้สักกะ พบกับกบิลดาบสตรัสเล่าความประสงค์ของตนให้ทราบ พระดาบสได้แนะนำให้สร้างเมืองตรงที่อยู่ของตน และบอกว่าสถานที่นี้เป็นที่มงคล เมืองนี้จะมีชื่อเสียงต่อไปในภายภาคหน้า **เมืองใหม่ได้ชื่อว่า กบิลพัสดุ์** เพราะว่าเป็นที่อยู่ของกบิลดาบส

ศากยวงศ์และโกถียวงศ์

พระราชโอรสและพระราชธิดาเมื่อสร้างเมืองใหม่เสร็จแล้ว พี่น้องจึงอภิเษกสมรสกันเอง เพราะกลัวว่าชาติตระกูลของตัวเองจะไม่บริสุทธิ์ เว้นไว้แต่พระเชษฐภคินี(พี่สาวคนโต) ยกไว้ในฐานะพระราชมารดา กษัตริย์วงศ์นี้จึงได้ชื่อว่า **ศากยวงศ์**

ศากยวงศ์ ได้พระนามนี้ เพราะสาเหตุ ๓ ประการ คือ

๑. เพราะตั้งตามอาณาจักรหรือชนบท คือ **สักกชนบท**

๒. เพราะตั้งตาม**ความสามารถ**ของพระโอรสโดยลำพัง ปกครองประเทศได้รุ่งเรืองจนพระบิดาตรัสชมว่าเป็นผู้องอาจ

๓. เพราะกษัตริย์วงศ์นี้ทรงอภิเษกสมรสกันเองระหว่างพี่น้องที่เรียกกันว่า **สกสกลังวาส**

ส่วนพระเชษฐภคินีภายหลังมีจิตปฏิพัทธ์กับพระเจ้ากรุงเทว- ทหะจึงได้อภิเษกสมรสด้วยกัน ตั้งราชวงศ์ขึ้นใหม่กษัตริย์วงศ์นี้ชื่อว่า **โกถียวงศ์**

กษัตริย์ศากยะได้สืบราชสมบัติมาถึงพระเจ้าชัยเสนะ ทรงมี พระราชโอรสและพระราชธิดา ๒ พระองค์ คือ พระเจ้าสีหหนุและพระนางยโสธรา ต่อมาพระเจ้าสีหหนุได้ครองราชสมบัติ ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางกัญจนาน้องสาวของพระเจ้าอัญชนะ กรุง-เทวทหะ มีพระราชโอรสและพระราชธิดา ๗ พระองค์ พระราชโอรส ๕ พระองค์ คือ **สุทโธทนะ สุกโกทนะ อมิโตทนะ โธโตทนะ ขนิโตทนะ** พระราชธิดา ๒ พระองค์ คือ **บมิตาและอมิตา**

ส่วนพระนางยโสธราน้องสาวของพระเจ้าสีหหนุได้อภิเษก สมรสกับพระเจ้าอัญชนะกรุงเทวทหะ มีพระราชโอรสและพระราช- ธิดา ๔ พระองค์ พระราชโอรส ๒ พระองค์ คือ **สุปปพุทธะและทัณฑปาณิ** พระราชธิดา ๒ พระองค์ คือ **มายาและปชาบดีโคตมี**

เมื่อพระเจ้าสุทโธทนะเจริญวัย ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางสิริมหามายาซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระเจ้าอัญชนะ เมืองเทวทหะ มีพระราชโอรส ๑ พระองค์ คือ **เจ้าชายสิทธัตถะ** และเจ้าชายสิทธัตถะได้อภิเษกสมรสกับพระนางพิมพา ซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระเจ้าสุปปพุทธะกับพระนางอมิตา เมืองเทวทหะ มีพระราชโอรส ๑ พระองค์ ชื่อว่า **พระราहुล** สักกชนบท แบ่งออกเป็น ๓ นคร

๑. พระนครเดิมของพระเจ้าโอกกากราช

๒. พระนครกบิลพัสดุ์

๓. พระนครเทวทหะ

การปกครอง

การปกครองนครเหล่านี้ไม่ได้กล่าวไว้ชัดเจน แต่สันนิษฐานตามประเพณี ปกครองแบบสามัคคีธรรม โดยไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งได้อำนาจสิทธิ์ขาด

พระโคตรของศากยวงศ์

เรียกว่า “โคตรมะ” แต่บางครั้งก็เรียกว่า “อาทิตยโคตร” (ครั้งที่พระพุทธเจ้าตรัสตอบพระเจ้าพิมพิสารขณะเสด็จไปเมืองราชคฤห์ เมื่อออกบวชใหม่ๆ)

พระประยูรญาติของพระพุทธเจ้า

พระเจ้าชัยเสนะ	ทวด	พระไปยกา
พระเจ้าสีหหนุ	ปู่	พระอัยกา
พระนางกัญจนา	ย่า	พระอัยยิกา
พระเจ้าอัญชนะ	ตา	พระอัยกา
พระนางยโสธรา	ยาย	พระอัยยิกา
พระเจ้าสุปปพุทธะ	ลุง	พระมาตุลา
พระนางอมิตา	ป้า	พระปิตุจฉา
พระนางปชาบดี	น้า	พระมาตุจฉา
พระเจ้าสุทโธทนะ	พ่อ	พระชนก
พระนางสิริมหามายา	แม่	พระชนนี
พระนันทกุมาร	น้องชาย	พระอนุชา
พระนางรูปนันทา	น้องสาว	พระขนิษฐภคินี
พระนางยโสธรา(พิมพา)	ภรรยา	พระชายา
พระราहुล	ลูก	พระโอรส

*****

*****

๑. กษัตริย์พระองค์ใดเป็นผู้สร้างเมืองกบิลพัสดุ์ ?
 ก. พระเจ้าโอกกากราช
 ข. พระโอรสของพระเจ้าโอกกากราช
 ค. พระเจ้าสีหหนุ
 ง. พระเจ้าสุทโธทนะ
๒. กษัตริย์พระองค์ใดเป็นพระราชบิดาของเจ้าชายสิทธัตถะ ?
 ก. พระเจ้าสุทโธทนะ   ข. พระเจ้าสุกโกทนะ
 ค. พระเจ้าอัญชนะ   ง. พระเจ้าโธโธทนะ
๓. พระโพธิสัตว์ก่อนเสด็จมาอุบัติในมนุษยโลกนี้ อยู่สวรรค์ชั้นไหน ?
 ก. ดุสิต   ข. ยามา
 ค. ดาวดึงส์   ง. นิมมานรดี
๔. พระพุทธบิดา พระนามว่าอะไร ?
 ก. สุทโธทนะ   ข. โธโธทนะ
 ค. อมิตโธทนะ   ง. สุกโกทนะ
๕. สถานที่ประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะปัจจุบันคือประเทศใด ?
 ก. เนปาล   ข. ปากีสถาน
 ค. ศรีลังกา   ง. อินเดีย
๖. กษัตริย์พระองค์ใดเป็นต้นศากยวงศ์ ?
 ก. พระเจ้าโอกกากราช   ข. พระเจ้าอโศกมหาราช
 ค. พระเจ้าชัยเสนะ   ง. พระเจ้าสีหหนุ

๗. กษัตริย์พระองค์ใดเป็นพระอัยกา (ปู่) ของพระพุทธเจ้า ?
 ก. พระเจ้าโอกกากราช   ข. พระเจ้าอัญชนะ
 ค. พระเจ้าสีหหนุ   ง. พระเจ้าชัยเสนะ
๘. พระราชมารดา มีพระนามว่าอะไร ?
 ก. พระนางกัญญา   ข. พระนางอมิตา
 ค. พระนางปชาบดี   ง. พระนางสิริมหามายา
๙. พระเจ้าสุทโธทนะเป็นพระราชโอรสของใคร ?
 ก. พระเจ้าชัยเสนะ   ข. พระเจ้าสีหหนุ
 ค. พระเจ้าอัญชนะ   ง. พระเจ้าสุปปพุทธะ
๑๐. พระเจ้าสุทโธทนะกับเจ้าชายสิทธัตถะเกี่ยวข้องกันคือ ?
 ก. พระเจ้าปู่   ข. พระเจ้าตา
 ค. พระบิดา   ง. พระเจ้าอา
๑๑. เมืองกบิลพัสดุ์ ตั้งตามชื่อของดาบสใด ?
 ก. อุทกดาบส   ข. อสิตดาบส
 ค. กบิลดาบส   ง. อาหารดาบส
๑๒. พระเจ้าสุทโธทนะ เป็นกษัตริย์ปกครองพระนครใด ?
 ก. พาราณสี   ข. กบิลพัสดุ์
 ค. เทวทหะ   ง. สาวัตถี

*****

ปริเฉทที่ ๓ พระศาสดาประสูติ

ตำราลักษณะมหาบุรุษ

มีก่อนพุทธศักราชประมาณ ๑,๐๐๐ ปี พรหมณ์และคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ ได้บันทึกไว้โดยมีความเห็นตรงกันว่า บุคคลที่เกิดมามีลักษณะครบ ๓๒ ประการ มีคติเป็น ๒ ประการคือ

๑. ถ้าอยู่ครองฆราวาสจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ
๒. ถ้าออกบวชจะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาเอกของโลก

วันปฏิสนธิ

พระโพธิสัตว์เมื่อได้รับคำอาราธนาของเทวดาก็จุติจากสวรรค์ ชั้นดุสิต ถีอปฏิสนธิในพระครรภ์ของพระนางสิริมหามายา ตรงกับ วันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ปีระกา ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี กับอีก ๑๐ เดือน

วันประสูติ

พระนางสิริมหามายาทรงพระครรภ์ครบ ๑๐ เดือน ได้ทูลลา พระเจ้าสุทโธทนะเสด็จไปเยี่ยมสกุลของพระองค์ที่เมืองเทวทหะและตามประเพณีที่จะต้องกลับไปคลอดที่บ้านของตนเอง เมื่อพระนางเสด็จถึงสวนลุมพินีวันซึ่งอยู่ระหว่างเมืองกบิลพัสดุ์กับเมืองเทวทหะได้เสด็จประพาสพระอุทยาน เกิดประจวบพระครรภ์ จะประสูติ อำมาตย์จัดที่ถวายเป็นต้นสาละ พระนางประทับยืน พระหัตถ์จับกิ่งสาละ ประสูติพระราชโอรสเมื่อเวลาสายใกล้เที่ยง ตรงกับ วันศุกร์ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ (วันวิสาขบูชา ปีจอ ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี) พระราชโอรสเสด็จดำเนินได้ ๗ ก้าว แต่ละก้าวมีดอกบัวทิพย์ผุดขึ้นรองรับและทรงเปล่งอาสภิวาจาว่าเราคือผู้เลิศของโลก เราคือผู้เจริญที่สุดของโลก เราคือผู้ประเสริฐที่สุดของโลก ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย บัดนี้ภพใหม่ไม่มีอีกแล้ว

สหชาติทั้ง ๗

วันที่เจ้าชายสิทธัตถะประสูติมีบุคคลและสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อม กับพระองค์ ๗ ประการ คือ

๑. พระนางพิมพา   ๒. พระอานนท์
๓. ฉันทะอำมาตย์   ๔. กาฬทายีอำมาตย์
๕. ม้ากัณฐกะ   ๖. ต้นพระศรีมหาโพธิ์
๗. ขุมทรัพย์ทั้ง ๔ สังขนิธิ, เอลนิธิ, อุบลนิธิ, บุญขริกนิธิ

อภินิหาร ๗ ประการ

๑. ปฏิสนธิในพระครรภ์ พระมารดาสุบินนิมิตเห็นพญาช้างเผือก
๒. นั้งขัดสมาธิในครรภ์พระมารดาแลเห็นถนัด เสด็จออกจากพระครรภ์พระมารดาทรงประทับยืน
๓. ขณะประสูติมีเทวดามากมายรับ
๔. มีท่อน้ำร้อน
๕. มีท่อน้ำเย็น
๖. ทรงดำเนินได้ ๗ ก้าว
๗. เมื่อทรงดำเนินได้ ๗ ก้าว ทรงหยุดเพียงเท่านั้นแล้วเปล่งอาสภิวาจา

พระชนมายุได้ ๓ วัน

อสิตดาบสหรือกาฬเทวิลดาบสผู้คุ้นเคยและเป็นที่นับถือของราชสำนักเข้าเฝ้าฯ พระเจ้าสุทโธทนะ ทรงอุ้มพระโอรสมาเพื่อนมัสการพระดาบส ปรากฏว่าอสิตดาบสเป็นฝ่ายกราบไหว้พระบาทพระโอรส และทำนายลักษณะของพระโอรสว่ามีคติเป็น ๒ ตามตำรามหาบุรุษลักษณะ แต่ตัวท่านเชื่อมั่นว่าพระโอรสจะเสด็จออกผนวช ได้พิจารณาอายุของตัวเองเห็นว่ายังมีชีวิตอยู่ไม่ถึงเวลาที่พระโอรสตรัสรู้ จึงให้นาลกะผู้เป็นหลานออกบวชขอ และอีกเหตุการณ์ที่สำคัญ คือ พระเจ้าสุทโธทนะทรงถวายบังคมพระโอรส ตามอสิตดาบส ครั้งที่ ๑

พระชนมายุได้ ๕ วัน

เชิญพราหมณ์ ๑๐๘ คน มาฉันภัตตาหารและเลือกเอาพราหมณ์ ๘ คน เป็นผู้ทำนายพระลักษณะพราหมณ์ ๗ คน ทำนาย ลักษณะของพระโอรสมีคติเป็น ๒ อย่าง แต่โกณฑัญญพราหมณ์ทำนายเป็นคติเดียว คือ เสด็จออกบรรพชาเป็นศาสดาเอกของโลก และได้ขนานพระนามเป็น ๒ คือ สิทธัตถะ แปลว่า ผู้มีความต้องการสำเร็จ และอังคีระสะ แปลว่า ผู้มีรัศมีสวยงาม แต่นิยมเรียกว่า โคตมะ เพราะเป็นโคตรของพระองค์

พระชนมายุได้ ๗ วัน

พระมารดาสิ้นพระชนม์หลังประสูติพระราชโอรสได้ ๗ วัน พระราชบิดาจึงมอบให้พระนางมหาปชาบดีโคตมี(พระนันทาง) เป็นผู้เลี้ยงดู ต่อมาพระนางมหาปชาบดีโคตมีประสูติพระโอรสและพระธิดา ๒ พระองค์ คือ พระนันทะและพระนางรูปนันทา

พระชนมายุได้ ๗ ปี

พระราชบิดาให้ชุดสระโบกขรณี ๓ สระ คือ ๑.สระปทุม (บัวหลวง) ๒.สระบุญทริก(บัวขาว) ๓. สระอุบล(บัวขาว) และได้นำเครื่องทรงมีผ้าโพกพระเศียร ฉลองพระองค์ พระภูษา เป็นต้น อย่างประณีตจากแคว้นกาสิมาถวาย และส่งไปศึกษาศิลปวิทยาที่สำนักของท่านราชครูวิศวามิตร พระโอรสได้ปฐมฌานที่ได้ตื่นหว่า(ชมพูฤกษ์) ในงานวัปปมงคลแรกนาขวัญ คือเมื่ออยู่พระองค์เดียวได้นั่งขัดสมาธิ ขณะนั้นเป็นเวลาบ่ายแต่เงาของต้นหว่าไม่คล้อยไปตามดวงอาทิตย์ พระบิดาเห็นเป็นเหตุอัศจรรย์ทรงถวายบังคมพระโอรสเป็นครั้งที่ ๒ เพราะศรัทธาในความอัศจรรย์นั้น

พระชนมายุได้ ๑๖ ปี

พระราชบิดาสั่งสร้างปราสาท ๓ หลัง สำหรับเป็นที่ประทับใน ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว และได้ทูลขอพระนางยโสธราหรือพิมพา ซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระเจ้าสุปปพุทธะและพระนาง อมิตามาอภิเษกสมรสเป็นพระชายา มีนางสนม ๔๐,๐๐๐ นาง คอยดูแลความสะดวกสบายต่างๆ จนถึงพระชนมายุ ๒๙ ปี

พระชนมายุได้ ๒๙ ปี

วันหนึ่งเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จประพาสพระราชอุทยาน ขณะนั้นพระเจ้าสุทโธทนะส่งอำมาตย์ไปกราบทูลให้ทราบว่า พระนางพิมพาประสูติพระโอรส และทันทีที่ทรงทราบข่าว ทรงเปล่งอุทาน ว่า ราหุลล์ ชาตฺ พนฺธํ ชาตฺ แปลว่า บ่วงเกิดขึ้นแล้ว เครื่องพันธนาการเกิดขึ้นแล้ว พระราชโอรสจึงได้ชื่อว่า ราหุล

*****

๑๐. เมื่อพระโพธิสัตว์ถือปฏิสนธิในพระครรภ์ พระมารดาทรงสุบินว่าอย่างไร ?

ก. เทวดามาเกิด
ข. ฦาช่างเผือกชูดอกบัวมอบให้
ค. พราหมณ์นำขันเงินมามอบให้
ง. ได้เพชรเม็ดงามในมหาสมุทร

๑๑. อาสภิวาจา เจ้าชายสิทธัตถะตรัสในวันใด ?

ก. วันแสดงธรรมครั้งแรก
ข. วันปริณิพพาน
ค. วันประสูติ
ง. วันปลงอายุสังขาร

๑๒. ใครเป็นผู้ทำนายพระลักษณะของเจ้าชายสิทธัตถะเป็นคนแรก ?

ก. อาฬารดาบส
ข. อุทกดาบส
ค. โกณฑัญญพราหมณ์
ง. อสิตดาบส

๑๓. เจ้าชายสิทธัตถะประสูติ ณ ที่ไหน ?

ก. สวนเวฬุวัน
ข. สวนลุมพินีวัน
ค. สวนอัมพวัน
ง. ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

๑๔. ลักษณะของพระมหาบุรุษ ใครเป็นผู้ทำนายคนแรก ?

ก. อุทกดาบส
ข. อาฬารดาบส
ค. โกณฑัญญพราหมณ์
ง. อสิตดาบส

๑๕. พระนางสิริมหามายาทิวศคต เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะประสูติได้ กี่วัน ?

ก. ๓ วัน
ข. ๕ วัน
ค. ๗ วัน
ง. ๑๕ วัน

๑๖. เจ้าชายสิทธัตถะได้บรรลุปฐมฌานครั้งแรกที่ไหน ?

ก. ใต้ต้นโพธิพฤกษ์
ข. ใต้ต้นไทร
ค. ใต้ต้นชมพูพฤกษ์
ง. ใต้ต้นจิก

๑๗. เจ้าชายสิทธัตถะก่อนที่จะจุติมายังโลกนี้ เคยประทับอยู่ใน สวรรค์ชั้นใด ?

ก. จาตุมหาราช
ข. ยามา
ค. ดุสิต
ง. ดาวดึงส์

๑๘. เจ้าชายสิทธัตถะประสูติได้ ๓ วัน มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง ?

ก. พระบิดาทรงไหว้พระโอรสครั้งแรก
ข. อสิตดาบสเข้าเยี่ยม
ค. กาฬเทวิลดาบสทำนายลักษณะ
ง. ถูกทุกข้อ

ออกบรรพชา

เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบรรพชาเมื่อพระชนมายุได้ ๒๙ ปี สาเหตุที่เสด็จออกบรรพชามี ๒ อย่าง คือ

๑. **ทรงปรารถนาความแก่ ความเจ็บ ความตาย** ที่ครอบงำ มนุษย์ทุกคน แม้เราเองก็จะเป็นอย่างนั้นเหมือนกัน ควรที่จะแสวง หาทางหลุดพ้น ทรงบรรเทาความเมา ๓ ประการ ได้คือ เมาในวัย เมาในความไม่มีโรค และเมาในชีวิต ทรงมีพระหฤทัยน้อมไปในบรรพชา

๒. เสด็จประพาสราชอุทยาน ๔ วาระ ทรงทอดพระเนตรเห็น **เทวทูต ๔ มี คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ** ที่เฝ้าตามเฝ้าในระหว่างทาง ทอดพระเนตรเห็นเทวทูต ๓ ข้างต้น ที่พระองค์ไม่เคยเห็นมาก่อน เกิดความเบื่อหน่ายสลดสังเวชพระหฤทัยยิ่งนัก ได้ทอดพระเนตรเห็นสมณะซึ่งมีอาการสงบเสถียรน่าเลื่อมใส ทรงพอพระหฤทัยในการบรรพชาออกบรรพชา (มหาภิเนษกรรม)

เมื่อเสด็จกลับจากการประพาสอุทยาน ทรงเข้าที่บรรทมไม่ยินดีด้วยการประโคมนตริต่างๆ ที่นางสนมขับกล่อม ทรงตื่นจาก บรรทมกลางดึก ได้ทอดพระเนตรเห็นนางสนมนอนหลับมีอาการต่างๆ เช่น บางคนนอนน้ำลายไหล กัดฟัน ละเมอ เป็นต้น ปรากฏแก่พระองค์เหมือนซากศพในป่าช้า มีพระทัยน้อมไปใน การบรรพชา ยิ่งนัก ตรัสเรียกนายฉันทะให้นำม้ากัณฐกะมา จากนั้นได้เสด็จไปเยี่ยมพระนางพิมพาและพระราชโอรส มีพระประสงค์จะอุ้มพระราชโอรสก็เกรงว่าพระนางพิมพาจะตื่นจากบรรทม จึงตัดพระทัยเสด็จออกจากห้อง บรรทม จากนั้นทรงม้ากัณฐกะมีนายฉันทะตามเสด็จไปถึงริมฝั่งแม่น้ำอโนมา แคว้นมัลลละระยะทาง ๓๐ โยชน์ ทรงอธิษฐานเพศบรรพชิตในที่นั้น ทรงใช้พระขรรค์ปลงพระเกศาด้วยพระองค์เอง เอาพระภูษาห่อพระเกศา อธิษฐานแล้วโยนขึ้นในอากาศ พระเกศาลอยอยู่ในอากาศ ๑ โยชน์ ท้าวสักกะเอาผอบแก้วมารองรับพระเกศานำไปประดิษฐานไว้ในจุฬามณีเจดีย์สวรรค์ชั้นดาวดึงส์

บริขาร ๘ ขุฎีการพรหม ซึ่งเป็นเพื่อนกันมากับพระโพธิสัตว์ตั้งแต่ศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนามว่ากัสสปะ ได้น้อมถวาย ผ้ากาสาฬพัศร์และบริขารของนักบวช มี ๘ อย่าง คือ สบง จีวร สังฆาฏิ ประคตเอว บาตร มีดโกน เข็ม ธมกรก (ที่กรองน้ำ)

*****

๑. ข้อใดไม่จัดเข้าในเทวทูต ๔ ?

- ก. คนเกิด   ข. คนแก่
ค. คนเจ็บ   ง. คนตาย

๒. เจ้าชายสิทธัตถะ เสด็จออกผนวชเมื่อพระชนมายุเท่าไร?

- ก. ๑๖ ปี   ข. ๒๕ ปี
ค. ๒๖ ปี   ง. ๒๙ ปี

๓. การเสด็จออกผนวชของเจ้าชายสิทธัตถะเรียกว่าอะไร ?

- ก. มหาภิเนษกรรม   ข. มหาอธิษฐาน
ค. มหาทานบารมี   ง. มหาทาน

๔. เจ้าชายสิทธัตถะทรงผนวชด้วยวิธีใด ?

- ก. เอหิภิกขุ   ข. ไตรสรณคมน์
ค. อธิษฐานเพศ   ง. ญัตติจตุตถกรรม

๕. เจ้าชายสิทธัตถะทรงอธิษฐานเพศเป็นบรรพชิตที่ใด ?

- ก. ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา   ข. ริมฝั่งแม่น้ำคงคา
ค. ริมฝั่งแม่น้ำยมุนา   ง. ริมฝั่งแม่น้ำอโนมา

๖. ใครเป็นผู้ถวายเครื่องบริขารแด่เจ้าชายสิทธัตถะ ?

- ก. สหัมบดีพรหม   ข. พระอินทร์
ค. ขุฎีการพรหม   ง. นายฉันทะ

๗. เทวทูต ๔ อันเป็นมูลเหตุในการเสด็จออกผนวชของเจ้าชายสิทธัตถะได้แก่อะไรบ้าง ?

- ก. คนเกิด, คนแก่, คนเจ็บ, คนตาย
ข. คนแก่, คนเจ็บ, คนตาย, สมณะ
ค. คนแก่, คนเจ็บ, คนตาย, ความทุกข์
ง. คนแก่, คนเจ็บ, คนตาย, ความสุข

*****

ปริเฉทที่ ๕ ตรัสรู้

พระเจ้าพิมพิสารเข้าเฝ้า

พระมหาบุรุษทรงบรรพชาแล้ว ประทับอยู่ที่อนุปิยัมพวันแคว้นมัลละ เป็นเวลา ๗ วัน เสวยความสุขที่เกิดจากบรรพชา ต่อจากนั้นเสด็จไปบิณฑบาตที่เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ พระเจ้าพิมพิสารเสด็จมาเข้าเฝ้า ทูลถามถึงพระชาติตระกูล จะถวายราช-สมบัติให้กึ่งหนึ่ง พระองค์ทรงปฏิเสธ และทรงแสดงวัตถุประสงค์ของการเสด็จออกบรรพชา เพื่อแสวงหาพระโพธิญาณให้ทราบ พระเจ้าพิมพิสารทูลขอปฏิญาณว่า หากได้ตรัสรู้แล้วขอให้เสด็จมาแสดงธรรมโปรดด้วย ทรงรับปฏิญาณของพระเจ้าพิมพิสาร

ศึกษาสมาธิกับพระดาบส หลังจากທີ່พระเจ้าพิมพิสารทูลลากลับไปแล้ว พระมหาบุรุษเสด็จไปฝึกสมาธิกับพระดาบส ๒ ท่าน คือ

๑. อาหารดาบส กาลามโคตร ได้สมบัติ ๗

๒. อุทกดาบส รามบุตร ได้สมบัติ ๘

เมื่อศึกษาจนหมดความรู้ของอาจารย์ หลังจากนั้นทรงลาอาจารย์ทั้ง ๒ มาถึงตำบลอุรุเวลาเสนานิคม แคว้นมคธ ก็พักอาศัยบำเพ็ญทุกรกิริยาอยู่ที่นี่ ๖ ปี

ปัญจวัคคีย์ออกบวช ฝ่ายโกณฑัญญะพราหมณ์ เมื่อทราบข่าวว่าพระมหาบุรุษ เสด็จออกบวชจึงชวนบุตรของพราหมณ์ออกบวชด้วยกันรวมเป็น ๕ คน คือ ๑. โกณฑัญญะ ๒. วัปปะ ๓. ภัททิยะ ๔. มหานามะ ๕. อัสสชิ มาพบพระมหาบุรุษขณะบำเพ็ญทุกรกิริยา อยู่ที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม

บำเพ็ญทุกรกิริยา ๓ วาระ พระมหาบุรุษได้ทดลองบำเพ็ญทุกรกิริยา คือ การกระทำที่ทำได้ยากอย่างยิ่ง ที่นักบวชในสมัยนั้นยกย่องกันว่าเป็นการกระทำอย่างเยี่ยม ๓ วาระ คือ

๑. ทรงกดพระทนต์ด้วยพระทนต์ กดพระตาลูด้วยพระชีวหา

๒. ทรงผ่อนกลืนลมอัสสาสะและปัสสาสะ คือ ลมหายใจเข้าและหายใจออก (อปาณกมาน)

๓. ทรงอดพระกระยาหาร ผ่อนสวดยแต่วันละน้อย จนพระวรกายเหี่ยวแห้ง พระฉวีเศร้าหมอง พระอัฐิปรากฏทั่วพระวรกาย ขณะที่บำเพ็ญทุกรกิริยาอยู่นั้น ปัญจวัคคีย์คอยเฝ้าดูแลอุปฐากทุกเช้าค่ำ ด้วยหวังว่าพระองค์ได้บรรลุธรรมแล้ว จักทรงสั่งสอนพวกตนบ้าง

อุปมา ๓ ข้อ พระมหาบุรุษบำเพ็ญทุกรกิริยาได้รับทุกขเวทนาอย่างยิ่ง แต่ไม่ทรงท้อพระทัย ขณะนั้นอุปมา ๓ ข้อ ได้เกิดขึ้นในพระทัยของพระองค์ คือ

๑. สมณพราหมณ์ที่มีกายไม่หลีกออกจากกาม มีความพอใจในกาม แม้จะบำเพ็ญเพียรจนได้รับทุกขเวทนามากแล้ว ก็ไม่ควรได้ตรัสรู้ เปรียบเหมือนไม้สดชุ่มด้วยยาง แขนในน้ำไม่สามารถจะสีให้ติดไฟได้

๒. สมณพราหมณ์ที่มีกายหลีกออกจากกาม แต่ยังมี ความ พอ ใจในกาม แม้บำเพ็ญเพียรจนได้รับทุกขเวทนามากแล้ว ก็ไม่ควรได้ตรัสรู้ เปรียบเหมือนไม้สดชุ่มด้วยยาง วางอยู่บนบกไม่สามารถจะสีให้ติดไฟได้

๓. สมณพราหมณ์ผู้มีกายออกจากกาม ละความพอใจในกาม เสียได้ แม้จะไม่บำเพ็ญเพียรจนได้รับทุกขเวทนามากแล้ว ก็ควรตรัสรู้ได้ เปรียบเหมือนไม้แห้งวางอยู่บนบก สามารถจะสีให้ติดไฟได้

ปัญจวัคคีย์หนีจากพระมหาบุรุษ

พระมหาบุรุษเห็นว่า การบำเพ็ญทุกรกิริยาไม่สามารถที่จะบรรลุธรรมได้ จึงละการบำเพ็ญนั้นหันมาเสวยพระกระยาหารใหม่ เพื่อที่จะบำเพ็ญเพียรทางใจต่อไป ปัญจวัคคีย์เห็นพระองค์คลายจากความเพียรพากันละทิ้งพระองค์ไปอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสีประโยชน์ของการที่ปัญจวัคคีย์อยู่และหนีจากพระองค์ไป

๑. เป็นพยานว่าพระองค์ทรงประพฤติทุกรกิริยาอย่างยิ่งยวด

๒. มีความสงบเสียบในการบำเพ็ญเพียรทางจิต

เหตุการณ์ก่อนตรัสรู้

๑. นางสุชาดาบุตรของเศรษฐี ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ถวายข้าวมธุปายาส คือ ข้าวสุกหุงด้วย น้ามนโค พร้อมด้วยถาดทองคำ ทรงปั้นเป็น ๔๙ ก้อน เสวยจนหมด จากนั้นเสด็จไปยังริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ทรง จับถาดทองคำอธิษฐานจิตแล้วลอยน้ำ เห็น เป็นนิมิตว่า จักได้บรรลुพระสัมมาสัมโพธิญาณ

๒. ตอนเย็นพระองค์เสด็จไปที่ต้นอัสสัตถพฤกษ์ ระหว่างทาง โสถิยพราหมณ์ถวายหญ้าคาสำหรับ ปูนั่ง ๘ กำ ทรงปูลาดใต้ต้นอัสสัตถพฤกษ์บังเกิดเป็นรัตนบัลลังก์สูง ๑๔ ศอก ประทับนั่งสมาธิผินพระพักตร์ไปทาง ทิศตะวันออก ทรงตั้งจิตตรงคมหาปธาน คือ ความเพียรใหญ่ที่ประกอบด้วยองค์ ๔

จาตุรงคมหาปธาน

คือ การที่พระองค์ทรงอธิษฐานพระทัยก่อนที่จะตรัสรู้ ว่า แม้เนื้อและเลือดในสรีระจักแห้งเหือด หายไป จนเหลือแต่หนังเอ็นและกระดูกก็ตามเถิด หากเรายังไม่บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ เราจะไม่ลุกจาก บัลลังก์นี้

ขณะมารด้วยบารมี ๑๐ ท้าววิสสวตีมารและเสนามาร กลัวว่าพระมหาบุรุษจะพ้น ไปจากอำนาจของตน จึงมาแสดงฤทธิ์ต่างๆ เพื่อให้กลัวแล้วหนีไปทรงขณะด้วยบารมี ๑๐ คือ

๑. ทานบารมี	๒. สีลบารมี	๓. เนกขัมมบารมี	๔. ปัญญาบารมี
๕. วิริยบารมี	๖. ขันติบารมี	๗. สัจจบารมี	๘. อธิษฐานบารมี
๙. เมตตาบารมี	๑๐. อุเบกขาบารมี		

บรรลุญาณ ๓ พระมหาบุรุษทรงชนะพญามารและเสนามารแล้ว ทำใจหยุดนิ่งเป็นหนึ่งเดียวดำเนินใจ ไปในทางสายกลาง ได้บรรลุธรรมตามลำดับดังต่อไปนี้

๑. ปฐมยาม ทรงบรรลุพุพเพนิวาสานุสสติญาณ ความรู้ระลึกชาติหลังของตนได้
๒. มัชฌิมยาม ทรงบรรลุจุตูปปาตญาณ ความรู้การจุติ (ตาย) และการอุบัติ(เกิด)ของสัตว์ทั้งหลาย
๓. ปัจฉิมยาม ทรงบรรลุอาสวักขยญาณ ความรู้เป็นเหตุสิ้นอาสวะ คือ อริยสัจ ๔

ตรัสรู้ในยามสุดท้ายของวันพุธ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีระกา ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี ที่ต้นพระศรี มหาโพธิ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ขณะนั้นพระชนมายุได้ ๓๕ พรรษา บำเพ็ญความเพียรอยู่ ๖ ปี วันตรัสรู้ธรรม เรียกว่า วันวิสาขบูชา

อริยสัจ คือ ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ

๑. ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ
๒. สมุทัย คือ เหตุเกิดทุกข์
๓. นิโรธ คือ ความดับทุกข์
๔. มรรค คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

พระนามพิเศษ (เนमितกนาม)

๑. ได้พระนามว่า อะระหัง เพราะพระองค์เป็นผู้บริสุทธิ์ห่างไกลจากกิเลส
๒. ได้พระนามว่า สัมมาสัมพุทธโธ เพราะพระองค์เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยลำพังพระองค์เอง

*****

๑. หลังจากเสด็จออกบรรพชาแล้วทรงประทับแรมที่ไหน ?

- ก. ป่ามหาวัน   ข. เวฬุวัน
ค. ลัฏฐิวัน   ง. อนุปิยอัมพวัน

๒. หลังจากออกบรรพชาแล้วทรงเข้าศึกษาในสำนักของใคร ?

- ก. กาฬเทวิลดาบส   ข. ครูวิศวามิตร
ค. อาหารดาบส   ง. อสิตดาบส

๓. พระมหาบุรุษทรงบำเพ็ญทุกริกิริยาที่ไหน ?

- ก. สวนลุมพินี   ข. สวนตาลหนุ่ม
ค. อุรุเวลาเสนานิคม   ง. ป่าอิสิปตน

มฤคทายวัน

๔. ทุกริกิริยาที่ทรงบำเพ็ญวาระแรก คืออะไร ?

- ก. ทรงอดอาหารเสวยแต่น้อย
ข. ทรงกดพระทนต์ด้วยพระทนต์
ค. ทรงกลั่นลมอัสสาสะปัสสาสะ
ง. ทรงทำพระวรกายให้เหี่ยวแห้ง

๕. พระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมอะไร ?

- ก. ปฏิสัมภिता ๔   ข. มรรค ๘
ค. อริยสัจ ๔   ง. อริยวงศ์ ๔

๖. พระพุทธเจ้าทรงชนะมารพร้อมทั้งเสนามารด้วยอะไร ?

- ก. ศील   ข. สมาธิ
ค. สัจจะ   ง. บารมี

๗. พระมหาบุรุษทรงเลิกบำเพ็ญทุกริกิริยาเพราะเหตุใด ?

- ก. ทรงท้อพระทัย   ข. ทรงเบื่อหน่าย
ค. ทรงคลายความเพียร   ง. ทรงเห็นว่าไม่ใช่ทาง

ตรัสรู้

๘. การที่ทรงบำเพ็ญทุกริกิริยา จัดเข้าในข้อใด ?

- ก. กามสุขัลลิกานุโยค   ข. อัตตกิลมถานุโยค
ค. มัชฌิมาปฏิบัติ   ง. เนกขัมมปฏิบัติ

๙. พระพุทธเจ้าตรัสรู้ในวันอะไร ?

- ก. วันเพ็ญเดือน ๓   ข. วันเพ็ญเดือน ๖
ค. วันเพ็ญเดือน ๘   ง. วันเพ็ญเดือน ๑๒

๑๐. ญาณใดสามารถหยั่งรู้การเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ ?

- ก. อาสวกขยญาณ   ข. จุตูปปาตญาณ
ค. อนาคตังสญาณ   ง. บารมีญาณ

๑๑. ทรงศึกษาจากสำนักอุทกดาบสสำเร็จขั้นไหน ?

- ก. อริยสัจ ๔   ข. ญาณ ๓
ค. สมาบัติ ๗   ง. สมาบัติ ๘

๑๒. ผู้ถวายข้าวมธุปายาสได้แก่ใคร ?

- ก. นางสุจิตรา   ข. นางสุชาดา
ค. นางสุธัมมา   ง. นางสุนันทา

๑๓. สมณพราหมณ์มีกายหลีกออกจากกามแล้ว แต่ยังไม่ยินดีอยู่ ในกามเปรียบได้กับอะไร ?

- ก. ไม้สดแช่อยู่ในน้ำ   ข. ไม้สดที่อยู่บนบก
ค. ไม้แห้งที่อยู่บนบก   ง. ถูกทุกข้อ

๑๔. พระพุทธเจ้าตรัสรู้เมื่อพระชนมายุเท่าไร ?

- ก. ๒๙ พรรษา   ข. ๓๕ พรรษา
ค. ๓๖ พรรษา   ง. ๔๕ พรรษา

๑๕. เมื่อบรรพชาแล้ว ได้พบกับใครผู้จะมอบราชสมบัติให้กึ่งหนึ่ง ?

- ก. พระเจ้าพิมพิสาร   ข. พระเจ้าลิฉฉวี
ค. พระเจ้าอุชเชนี   ง. พระเจ้าปเสนทิโกศล

*****